

## A KÖZTES-EURÓPA AZ ÚJ VILÁGBAN

### KÖZTES-EURÓPA FOGALMA

- Az I.VH. után: a nagy birodalmak szétesése köv.:
- Az első világháború után kialakuló új régió Németország és Szovjetunió között
- (Kelet-és Közép-Európa, Észak-Európa és a Balkán)
- új államok létrejötte a térségben

### KÖZTES-EURÓPA PROBLÉMÁI

- Területi átrendezésből adódó problémák: vagy különböző hagyományú, kultúrájú, gazdasági fejlettségű területek kerültek egy államba vagy szorosan összetartozó területek daraboltak szét
- Pl.: Jugoszlávia –létrejöttkor ötféle valutát használtak, a nemzeti jövedelem 80%-át az egykor a Monarchiához tartozó területek adták –az ország fele.
- Analfabétizmus: Szlovénia: 8%, Macedónia: 80%
- A budapesti malomipar kapacitásának mindössze 17%-át használták ki

⇒Köv.:

- bonyolult területi viták kialakulása:
- Csehszlovákia ↔ Magyarország, Németország
- Románia ↔ Magyarország, Szovjetunió
- Jugoszlávia ↔ Magyarország, Olaszország
- A demokratikus hagyományok gyengesége – általában tekintélyuralmi rendszerek létrejötte
- Nemzetiségi kérdés: cél mindenhol homogén nemzetállamok kiépítése, de: soknemzetiségű államok jöttek létre
- Lengyelek ↔ ukránok
- Csehek ↔ németek
- Szlovákok ↔ magyarok
- Szerbek ↔ albánok/horvátok
- DE: az államalkotó nemzeten belül is jelentkezhetnek ellentétek:
- Csehek ↔ szlovákok - és: Csehszlovákiában még 3 millió német és 1,5 millió magyar is élt

⇒Köv.:

- a térség államaiban nincs gazdasági – sőt: elzárkózó gazdaságpolitika
- BÁR: a gazdasági problémák hasonlóak: agrárválság ⇒Köv.:
- földreform: minden országban – de: a nagybirtokot csak ott osztják fel, ahol a más nemzetiségű földbirtokosok kárára megtehetik (Románia, Szlovénia – magyar földek)
- az agrárválság megoldása a termelés modernizálása lehetne, de ez nem következik be – ok: tőkehiány
- hitelek: improduktív célokra használják fel vagy a megeőző hitelek törlesztésére
- szerkezeti elmaradottság: nincs meg: a piaci versenyképesség, modernizáció, infrastruktúra, kulturális színvonal
- A térség országai nem működnek együtt sem gazdaságilag, sem politikailag –
- kivétel: **1920/1921. KISANTANT**: Szövetségi szerződés Jugoszlávia, a Csehszlovák Köztársaság és a Román Királyság között
- CÉL: a revízió, az Anschluss és a Habsburg-ház restaurációjának a megakadályozása

## A BALTI TÉRSÉG

- Finnország, Észtország, Lettország, Litvánia létrejötte – Oroszországból
- Gazdaságilag fejlett területek
- Korlátozott parlamentáris rendszerek létrejötte

#### **LENGYELORSZÁG – 1920-ig háború Szovjet-Oroszországgal**

- Soknemzetiségű állam
- Területe: Oroszországtól: Orosz-Lengyelország, a Monarchiától: Galícia, Németországtól: Poznan és környéke, Danzig- lengyel korridor.
- Pilsudski marsall tekintélyuralmi rendszere – FRO szövetsége

#### **A MONARCHIA UTÓDÁLLAMAI**

- **AUSZTRIA:** (Clemenceau: „Ausztia az, ami megmaradt.”) 20-as évek: keresztényszocialista (kormány) és szociáldemokrata (Bécs város kormányzata) irányítás
- De: ellentétek Bécs és a vidék között: Vörös Bécs és keresztényszocialista vidék
- Szociális és gazdasági problémák ⇒ Köv.: összecsapások a jobb-és baloldal által szervezett fegyveres rohamosztások között
- Schutzbund: a szocdem. munkások szervezete ↔ Heimwehr: keresztényszocialista, antiszemita félkatonai szervezet
- 1927. a Heimwehr-tagok munkásokat gyilkoltak meg – nem ítélték el őket – köv.: általános sztrájk, de a munkások alulmaradnak a küzdelemben
- megkezdődik a Heimwehr beépülése a hatalomba
- 1932. Dollfuss kancellár- kezdetben elutasítja a jobb- és baloldali szélsőségeket is, de később enged a Heimwehrnek
- 1934. a Heimwehr támadása a Schutzbund ellen – a munkásnegyedek ostroma – a szocdemek megölése: 5000 halott – hullák a Dunán
- az osztrák nácik nyílt támadása kormányzat ellen a hatalom megszerzésért
- Külpolitika: 1934. római jegyzőkönyv: osztrák-magyar-olasz blokk létrejötte
- a kormányzat ellenlépése: az osztrák nácik letartóztatása, a német ügynökök kiutasítása
- 1934. július: az osztrák nácik puccskísérlete: Dollfuss megölése –de: nem sikerül a hatalomátvétel:
- Mussolini csapatokat vonultat fel az osztrák határon ⇒ Hitler nem tud beavatkozni
- Schuschnigg kancellár beiktatása (Dollfuss bizalmasa)

#### **CSEHSZLOVÁKIA: Cseh és Morvaország, Felvidék, Kárpátalja, Szudétavidék, Teschen**

- megörökölte a Monarchia legiparosodottabb részeit – köv.: itt magasabb az életszínvonal, mint a többi utódállamban
- A kor egyik legfejlettebb állama
- Köv: stabil polgári demokrácia kialakulása
- Államfő: Masaryk, majd: Benes
- Az ország vezetése: a csehek kezében, bár csak relatív többségben voltak
- A szlovákok: kiszorultak a vezetésből
- Jelentős etnikai kisebbségek: 3 millió német és 1,5 millió magyar

#### **ROMÁNIA: Moldva, Havasalföld(=Regát), Dobrudza, Besszarábia, Erdély, Partium, Bánát**

- a románok aránya meghaladta a 70%-ot
- Eltérő gazdasági és kulturális hagyományú területek
- Elmaradott: román területek – ezeket fejlesztik
- Erdély – fejlettebb, de elhanyagolják

- Alkotmányos királyság – de: korrupció és társadalmi, etnikai ellentétek – köv.: az alkotmányosság nem biztosított
- Fasiszta tömegpárt kialakulása: Vasgárda ( Corneliu Codreanu vezette Mihály Arkangyal Légio katonai részlege)
- Antonescu tábornok katonai diktatúrája idején: a Vasgárda beemelése a politikai hatalomba (Előzmény: II.Károly király 1938-ban megsemmisítette a Vasgárda vezetését –de: lemondása után, a fia, Mihály uralma idején a Vasgárda ismét megerősödött, s amikor Mihály uralma alatt Antonescu katonai diktatúrát épített ki, beemelte őket a hatalomba)
- 1941. a Vasgárda kísérlete a hatalom átvételére – felkelés kirobbantása
- Antonescu német segítséggel leveri őket

**SZERB-HORVÁT-SZLOVÉN KIRÁLYSÁG:** Szlovénia, Horvátország, Krajna, Dalmácia, Szerbia, Montenegro, Macedónia

- szerbek dominanciája érvényesült
- Eltérő fejlettségű területek:
- Fejlett: Szlovénia, Horvátország, Délvidék
- Elmaradott: Szerbia, Montegró
- Vezetés: szerb dominancia Alapvető ellentét: szerbek ↔ horvátok
- Köv.: horvát Usztasa mozgalom – szeparatista szervezet
- 1928. egy szerb képviselő lelövi a Parlamentben a horvát párt képviselőjét + több más politikust – köv:
- Királyi diktatúra bevezetése: Karagyorgyevics I. Sándor
- 1929. Jugoszlávia létrehozása –cél: szerb túlsúly fenntartása vezetésben
- 1934. Sándor királyt + Barthou francia külügyminisztert Marseille-ban horvát usztasa + macedón terroristák meggyilkolják. – de:
- ez nem vezet Jugoszlávia felbomlásához

**BULGÁRIA:**

- 20-as évek: Sztambolijszki-vezette Földművesszövetség hatalmon
- 1923. puccs – Sztambolijszki elfogták és halálra kínozták
- 1935. Borisz cár önkényuralmi rendszere

**GÖRÖGORSZÁG:** polgári demokratikus kormányok

- de ellenük folyamatosan puccskísérletek
- 1935-től: katonai diktatúra
- megmaradt a királyság: Wittelsbach II. György
- Diktátori hatalom: Metaxasz tábornok kezében – Arhigosz(vezér) címet felvette

**ALBÁNIA:** királyi diktatúra

- 1928. Ahmed Zogu király
- az olasz befolyásnak nem tud ellenállni – 1939. Albániát az olaszok annektálták